

האם הגרפולוגיה היא מדע?

מאת: חוה רצון

1. בגרפולוגיה בעיני העיבור

לא אחת נשאלת השאלה, מדוע הגרפולוגיה כה פופולרית בארץנו, מדוע היא נושא " מדובר" בכל רבדי החברה הישראלית, הן בחוגים של אקדמאים והן בცיבור הרחב. אכן - רבים הם המתעניינים בגרפולוגיה, אהובים לשם שיטורי הרדיות את ניתוחיהם "קולעי-הוביל" של גרפולוגים, המספרים סיפורים מעניינים על כתבי-ידם של "מי וממי", ולקראם בעיתונים היומיים את ספרי-הפלא של גרפולוגים, על ה גילויים של סודות אישיים מסוימים בביתו, כולל פגמי גוף ונפש, מחלות וتسمונות שונות שכובכל איש מלבדם אינם מסוגלגלגולות.

אנשים רבים מצחירים על אמונהם או על כפרותם בגרפולוגיה. יש אשר מכנים אותה "עיסוק בלתי-רציני ובבלתי-אמין", ויש אשר מתפעלים מיכולתה המופלאה לבחון כלות ולב.

לא מעתים מבין אנשי-מקצוע מתחום מדעי ההתנהגות ובמיוחד פסיכולוגים, "נדלקים" כשהנושא עולה לדין. גם בחוגים אלה שנות הערכות מן הקצה אל הקצה - כאשר בצד אחד נזירים פסיכולוגים קליניים וחינוכיים רבים, ואך פסיכיאטרים, בעבודת הגרפולוג כלפי עוזר להכרת מטופלים - ובצד הנגדי ישנים "זרוסי-גרפולוגיה" נלהבים, אשר אינם חוסכים כל מאץ כדי להשmix את הגרפולוגיה מכל וכל ועל אחת כמה וכמה את כל העוסקים בה.

בין אלה לאלה קיימות דעות מתונות יותר של מתעניינים, שואלים וספקנים אשר מוכנים לשמע את טענותיהם של גרפולוגים רציניים ולמדו משוח על הפסיכולוגיה של הכתב, על מנת לנגב לעצם הערכה אובייקטיבית.

נראה כי בחוגי המשכילים, לא פחות מאשר בציבור הרחב, רובות הדעות הספונטניות והרגשות מן הדעות המוחשבות והשקלות. מצב זה מתמיה, מפני שישנם כלים לבדיקה עניינית ושיטותית של הנושא. אולם רוב הטוענים بعد או נגד, אינם טורחים לשימוש בכלים אלה ועתם הנחrectת לכאן או לכאן איננה מבוססת על בדיקה עניינית של הכליל, אלא על הזרשומות, שמעות ודעות קודומות.

(ראה חוה רצון, 1988)

2. בגרפולוגיה והעולם האקדמי

הגרפולוגיה, כDİסיפילינה אמפירית וסיסטמטאית, התחללה את דרכה יחד עם הפסיכולוגיה כמדוע ניסויי.

הגרפולוגיה השיטותית נתקלה בראשונה בצרפת, בעשור השבעי של המאה ה-19 ע"י היפוליט מישון, הגרפולוג החוקר הראשון, אשר גםطبع את המונח "גרפולוגיה" ואשר הקדים את מיטב חיו לאיסוף וטיעוגם של כתבי-יד ובדיקות סימניות, בהקשר ל��וי אופי דומיננטיים של הכותבים. מאו קמו בארץות אירופות אגודות של עסקים בגרפולוגיה, אשר מגמתן העיקרית היא המחקר השיטותי של הגרפולוגיה.

היום קיימים ספרי-עריוון ומחקרים רבים, וכן כתבי-עת לעיון וחקר הגרפולוגיה.

אשר לקשריה של הגרפולוגיה עם הממסד האקדמי, היו לה תקופות פריחה ודעיכה. בשנת 1960 נלמדה הגרפולוגיה בגרמניה בשורה של אוניברסיטאות מהמכובדות ביותר,

כגון: ברלין, מינכן, פריבורג, בילפלד, היידלברג, קלן, המבורג, מינכן, וורוצבורג. החלק מהן נפקו לימודי הגרפולוגיה אורי מספר שנים, ובאותהם הם מתקימים גם היום. עפ"ר כלולים לימודי הגרפולוגיה במסגרת מדעי החתנהנות.

באוניברסיטה ציריך מתקימות הרצאות קבועות על גרפולוגיה. הקונגרס הבינלאומי לגרפולוגיה ב-1981 התקיים בתוך אוניברסיטת ציריך, בחסות של דיקון הפקולטה לפסיכולוגיה, פרופ' ד. פון אוסל. באותה אסנניה התקיים גם הקונגרס האחרון באוקטובר 1988.

בברפת מוכרת התעודה "גרפולוג יועץ" של בוגרי הקורס התלת-שנתי של האגודה הצערתית לגרפולוגיה, והם מוכרים כבעלי תואר מוסמך ע"י הממסד האקדמי המשלתי.

באיטליה מקימת האוניברסיטה העתיקה והיקורתית בעיר אורבינו, לימודי גרפולוגיה מלאים בمستגרות דו-חוגיות.

גם-h School for Social Research New School בניו-יורק מקיים חוג מלא לגרפולוגיה. למרות כל אלה, אי-אפשר לומר כי הגרפולוגיה קnahme לה שביתות קבוע ובסיס מוצק במוסדות האקדמיים.

אין עדין קритריונים ברורים ואוניברסיטאים ללימודים הגרפולוגיה, ענף אוניברסיטאי מוכר, והדעתן עדין חולקות בנוגע לשאלת: האם יש לגרפולוגיה בכלל זכות כניסה להיכל המדעים.

יש טוענים, כי במידה שכנסה זו התממשה, אין זה אלא פרי של אוזורפציה, זהינו נטילת זכות שלא כדין.

אפשר לסכם ולומר, כי השתתבותה של הגרפולוגיה בעולם המדע טרם הגיעה ליעילות. היא נכנסת ויוצאת לטרוגין, בהשפעת תנאים שונים ומשונים, כגון הימצאות מרצים מתאימים, השקפות וגישות של הדיקאן והסטודנט, תנאי תקציב ועוד.

אולם אין ספק, כי בארצות אירופה הקונטיננטלית המערבית, הושגה התקדמות גדולה בשיטות העיון, המחקר ויישום הגרפולוגיה.

קיימות ספרות מקצועית עיונית ומעשית מקיפה ומעמיקה ונערכו מחקרים אמפיריים וסטטיסטיים רבים. בארצות הנ"ל שוב אין הספקנים נוקטים שיטת זღול והתנסאות כלפיה, והגרפולוגיה חדרה שם כמעט לחוטין לשמש כאמצעי-בידור, לטיפוק סקרנות מציננית של חלק מהציבור ורבעון "הסקופים" של חלק מאנשי התקשורות.

למרות העובדה כי ברוב ארצות אירופה טרם הייתה הגרפולוגיה לחلك אינטגרלי של הלימודים האוניברסיטאיים, אין ספק כי ההשגים השגים וקרירה עם אוניברסיטות רבות הולכים ומתהדרים.

הגרפולוגים האירופאים, שייכים רובם לכולם בעולם האקדמי, הם אינם עוסקים בגרפולוגיה כמקצוע בלבד - אלא מקובל שם כי גרפולוג הוא בעל השכלה גבוהה במדעי החתנהנות וביקור בפסיכולוגיה, בחינוך וברפואה.

בתוך אוניברסיטאות רבות בגרמניה, צרפת, בלגיה, הולנד או בשיתוף עימן, קיימים מרכזים למחקר "הפסיכולוגיה של הכתב". מרכזים אלה מופעלים ע"י פרופסורים ומרצים בחווגי החינוך, הפסיכולוגיה והרפואה, אשר מתעניינים ובחלקם עוסקים גם בגרפולוגיה.

אם נשווה את ההשגים האלה עם המצב בארץנו, علينا להזות כי אין מצויים בפיgor רציני.

אמנם, גםצלנו הולך וגדל בשנים האחרונות מספר הגרפולוגים אשר הגיעו לבסיס מקצועי-השכלתי נאות, ובמיוחד מספר בעלי ההשכלה הגבוהה. עם כל זה, אין עדין

אצלנו כמה מידת ברור להבחנה בין גרפולוגיה מڪצועי לגרפולוגיה "חופשי". המצביע בארכינו הוא עגום ולמעטה פרודוקטאל. למרות היות הגרפולוגיה מובהקת כליל, במבחן אישיות בחוגים רחבים של פסיכולוגים וכן למין עובדים ע"י מפעלי מסחר, תעשייה ובנקאות, אין הכרה והערכת גלויה להשגיה.

נחוור לשאלה העיקרית: האם לגרפולוגיה, כאשר היא מועלת בשיקול-דעת ובמוסר מڪਊי, הזכות העקרונית לטעון למדועות? האם היא מסוגלת לקבל את חוקי המדע ולהת恭ף להם? האם היא השגה בכלל השגים ממשוערים כdistipplina מדעית?

לח"מ אין ספק כי התשובה לשאלות אלו היא אכן חיובית, ולהלן מובה נסיוון לאמת טיעון זה.

3. פעילות מדעית מהי?

קיימות הגדירות שונות של המושג "מדוע", אך ניתן לקבוע כי כל שיטה מדעית מבוססת על 4 שלבים יסודיים:

שלב א. התבוננות, שימת לב לתנועה מסוימת ע"י תפיסה ישירה.

שלב ב. פיקוח על ההתבוננות ואישור הגישות.

שלב ג. הוצאת מסקנות תאורטיות כלליות.

שלב ד. בדיקה אובייקטיבית של התיאוריה והוכחת אמינותם ותקיפותם של הממצאים.

אם נוישם את היסודות הזה על הגרפולוגיה, נקבל את המשפטים הבאים:

משפט א = התבוננות:

הכתב הוא ביטוי נירו-מורטורי אישי של הכותב.

משפט ב = הכתב, כמו כל ביטוי נירו-מורטורי, הוא יהודי ובלדי לכלכותב, או: לכל כותב כתוב יהודי שלו בלבד. אין איפוא שני כתבים שונים שככיביהם זהים זה לזו.

משפט ג = המסקנה:

הכתב הוא ביטוי יהודי של אופיו ואישיותו של הכותב.

מן שבדיקת הכתב ע"י ניתוח סימני הייחודיים מגלה קוו. אישיות ואיפויו התנהגות יהודים של הכותב.

למשפטים א - ב נמצא בסיס עובדתי:

משפט א = על-יסוד המדיע הפיסיולוגי המקובל.

משפט ב = על-יסוד אמפיריו רחב עם מספר גדול של כתבים, משך שנים רבים ובתנאי סביבה מגוונים.

אולם - בקבלת משפטיים אלה ובאישורם, עדין אין לקבוע בוודאות כי קיימת שיטה או טכניקה של ניתוח כתב, אשר בכוחה להוכיח הקבלה מדוייקת של סימני-כתב עם

קווי-אישיות ואיפויו התנהגות מוגדים וקבועים של הכותב.

ובן-אין לอล במלאי הנadol של ממצאים אמפיריים, אשר הושגו בגרפולוגיה, חן ע"י מחקר עיוני והן ע"י יישום ו실탐 במשך 120 שנות קיומה.

אין ספק כי ממצאים אלה, הם יסוד חשוב ועדות חשובה.

אבל, האם מותר להסיק מכך כי קיימת הוכחה לתקיפותה של הגרפולוגיה? האם ממצאים אמפיריים אלה הוכיחו את אמינותם די הצורך, עד כי לגרפולוגיה הזכות

לטעון להגדרתה כמדוע?

סלג-באו (1970), בהקשר למדעית הפסיכולוגיה, מזהירים נגד נכוונות-היתר לקבל

בקלות-דעת טיעוני מדענים. הם מדגישים את הצורך לברור את "המתווד המדעי" המתאים, להשגת אמינות ותקיפות מרובית בכל מחקר מדעי שהוא. ואכן, אין זה סוד כי מידע רב, הושג ע"י קומפילאציה מתוך ספרות מחקרית מצויה, יהיה לא-פעם תוצר של "הכפליה".

כלומר, בשפה בוטה: מדע אחד מעתק מעימתו את עיקר הממצאים תוך הסטמכות, לעתים בתום-לב, על אמינות המדע.

אכן, תופעה זו של מערכת ספרי-עיוון (textbooks) שכל אחד מהם צועד בעקבות קודמי, היא רוחת ברפולוגיה - אבל אין זו תכוונה אופינית לרפולוגיה בלבד. היא מצויה במידה זו או אחרת בכל המדעים כולל ה"מדזוקים".

ייתכןuai-אפשר למנוע זאת ב"שוק" הסואן של לומדים ומתרמים בתקופתנו. הרי סטודנט הוא בדרך כלל אינו חוקר. הוא לומד את החומר על-מנת להשיג את התואר. וуд שהוא צומח לחוקר, כבר "יושב" אצל הדעת שהוא רכש ושהוחוו בסיס לבקיאותו ומיומנותו המדעית ומסכן מראש את אמינות מחקרו.

בשלב זה זוקק חוקר אמיתי לכוסר הבחנה מעלה, למודעות רבה ולהגינות אינטלקטואלית מירבית כדי לברור את התבונן מן הקש.

זאת משימה קשה שדורשת לא רק כשרון וידע אלא גם אומץ-לב.

4. **האנטואיציה כחלה מהчисיבה המדעית**

אם נראה איפוא את השלב הראשון של המעשה המדעי: העמדת התיאוריה ואיושרה האמפירי-כמוטוי, ונוסף את השלב האחרון והמרכיע שהוא יישום המדיע שהופק, כי או לעלינו להתמודד עם עובדות יחסיתן של כל הנסיבות, כי הרוי בשום מדע אין גישה תיאורטיבית אחידה ושיטה מסוימת ובלתי-הפייכה, אשר באמצעותה ישג'ן המחקר המדעי תקיפות מוחלטת ובלתי ניתנת לעיטה.

אופייני הוא לכל המדעים, כי פעולות בהם אסכולות שונות, שמתחרות זו בזו וחולקות זו על מסקנותיה של זו, הן בוגנע לעריכת התיאוריה ואיושרה הגיסויי-סטטיסטי והן ביישום הממצאים.

זאת בגין העובדה כי הגישה היסודית אל התפיסה המדעית ולא קביעות שיטות המחקר, מבוססת בראשיתה על החיסيبة היוצרתית אשר אליה מתלווה גישה השקפתית בלתי אמצעית של החוקר.

כאן מן הדין להזכיר את המושג "אנטואיציה". מושג זה נחשב בימינו ל"מוסוכן" בחוגים אקדמיים רבים ובאמת דרוש אומץ-לב מסוים כדי להוציאו בקשר למחקר מדעי.

נפוצה הנטייה להפריד הדרדה חמורה את החיסيبة האינטואיטיבית - הבלתי אמצעית, זו שתופסת איקויות - מן החיסيبة הניסויית-כמוטאיות, שرك היא נחשבת לממדית. אך האמת היא שני היבטים משולבים זה בזו. אין תאוריה מתקיימת בלי ותובנה אינטואיטיבית.

אי-אפשר להפריד בין האדם החוקר וחשיבות המקורית הראשונית, לבין הנושא הנחקר. אין ספק כי בשני שלבים, התחלתי: גיבוש התיאוריה, וה壽?: יישומה, לאינטואיציה תפkid משמעותי ביותר.

מקט פלנק, הפיזיקאי המפורסם, יוצר תורת הקואנטום, אומר באחת ממסותיו: "אנו רואים כוכב זהה בשםים. מה האמתי בו? שמא החומר הלוחט אשר מרכיב אותו - או תפיסת האור שעינינו קולטות ממנו? השאלה היא חסרת משמעות, כל עד לא נבהיר אם גישתנו היא ריאלית או פוזיטיביסטית. הבעייה איזו משתי הגישות היא הנכונה, היא בעיה

מודומה" (1947) (תירגמה הח"מ). און איפוא קביעה מוחלטת מראש, בקשר לשאלת המשמעות שיש להעמידה מוקודת מוצא למחקר מדעי, ואון להתעלם מן העובדה, כי לאינטואיציה חלק קבוע בחירות שאלות-היסודות, אשר התשובות עליהן אמורות להביא לפתרונות התקפים של הבעיות שומותדות למחקר.

גם האינטואיציה עצמה, כפעלה חשיבתית, היא נושא להגדרות שונות. ייתכן שהאינטואיציה היא יסוד היסוד והגאנות, אבל אין היא לבדה אמונה. היא מבחינת "שוגנה" עד שהמחקר האמפירי והכמותי הוכיח את תקיפות הנחותיה התיאורטיות.

אבל-הבחן לתקיפות כל תיאוריה - ותהה היפה והמתוחכם ביוור, היא אך ורק יכולת להביא מכלול רחב של הוכחות עובדתיות וכן פתיחותן לבדיקה, לביקורת, לשינוי ולפרפה.

איינשטיין, שהכיר בערכה היוצרני של האינטואיציה, מזהיר נגד סכנותיה: הוא מצביע על תיאoriasות מדעיות, שהיו מתקבלות כעקריות ומרכזיות בתפיסה הפיסיקאלית של העולם, מאוז אריסטו ועד גליליאו ואשר עבזו מזור לדוד כאמונות שאין עליהם ערעור.

"אולי, אומר איינשטיין, בערך בגין סמכותו העצומה של אריסטו, תיאoriasות אלו, היו בעיקרן פרי של חסיבה אינטואיטיבית מבוססת על התבוננות מקרית בתופעות ולבסוף הוכח שן שגויות. (1983).

אם כן - קיימות ופועלות האינטואיציה בכל המדעים, כולל מתמטיקה ופיזיקה. ואין ספק כי במדעי- החיים, האדם, החתנתנות, חלקה של האינטואיציה גדול במיוחד.

אפשר לומר כי הפנומנולוגיה הנה עדין הבסיס העיקרי של המדעים האלה. אשר בה שאלת היזוא הסטטיסטי היא קשה ומורכבת הרבה יותר מאשר לגבי המדעים המוזיקים.

5. אינטואיציה - ניסוי - כימוט סטטיסטי

במדעי התחנוגות אי-אפשר להשתחש בשיטה מיידית כמו למשל בפיזיקה, אשר בה אפשר להגדיר את הכל ביחידות זען ומרחב מדוחות. לעומת זאת דרושה בפסיכולוגיה הדרתית יחידת-מידה מוחדרת לכל ניסוי. הגדרה זו היא פרי החשיבה המשולבת של אינטואיציה וניסוי אישי. חסיבה זו היא אביו-מולידו של כל נושא במחקר המדעי ותכליתה היא החתירה למירב האפשרויות במה שמופיע נתנו או ביקטבי.

ברגופולוגיה כמו בפסיכולוגיה, המעבר מצבירות מקרים פרטימיים, ייחודיים אל תבזיקה הcumulative המדויקת, הוא מורכב וקשה. במדעים אלה, הרי צבירות המקרים אינה סטנדרטיבית:

בניגוד למדעים המדוייקים, אין אפשרות לחזור לבדוק על אותו ניסוי ולהציג תוצאות זהות לחלוטין, באשר המדבר הוא בני-אדם, ולא בנסיבות או בחומר דומים. קושי זה הוא לא-אחד מכשול על דרכו של המחקר הפסיכולוגי ובעלמנו האלקטרוני הוא מעורר לעיתים את הטענה כי מדעי התחנוגות אינם מדעים כלל.

וזדי - אין להתחש לצורך להפעיל בדיקות כימוט מדוקיות במידת האפשר ואין להתעלם מן הצורך לגנות ולהפעיל שיטות המתאימות במיוחד למדעים הנ"ל, כגון צילומים, הקטלות ועוד, אבל אין גם להתעלם מן הסכנות הטമונות במידות מסוימות של תופעות אנושיות אשר איכוּן מתגונת ומסתנה לפרקדים. ריפורט מזהיר את החוקרים נגד חורה - לכארה על ניסויים, אשר עלולה להביא

לתווצאות שכן שונות מן המצבים המקוריים: "כל עוד הממידים השיעיכים לנושא אינם בורורים - אי אפשר לבוא את השינויים אשר עלולים להתחולל ביחסים החירוכיים בין הגנתוניס" (ריפורט 1959) יש איפואו להימנע ממדידה וכימיות בפיזיות ובגישה חד-צדדית. הפסיכולוגיה המדורנית אימצה את שיטות הقيمאות המדזיקות וمفעליה אותן בעיקר על מבוגרים ומבוגרים ותגבות פיסי-פסיכולוגיות, התנהגותיות.

היא אף היפה שיטות אלו במידה רבה למשמעות העיקרית, אין ספק כי ובים מהחוקרים הללו הם מעוניינים ומאלפים.

אך דא-עאק, כי במוסדות מסוימים ובידי חוקרים ובים, במיוחד בארה"ב וביקבוחיהם בארץנו, נהיי הסטטיסטיקה והמחשב לכמעט פולחן בלבד ובכתובים מקצועיים אנו נתקלים תכופות ב"מחקרדים" שנעשו בצוראה מקרית ושתחית.

מה שיצוא ממחשב נראה תמיד יפה ומושלם, ברור ומדויק, אבל לא תמיד נבדק וUMBOKR בקפידות מה שהחוקר הכנס. ב.

6. שייכות הגרפולוגיה לפסיכולוגיה

במשך כל שנות קיומה צועת הגרפולוגיה המדעית בעקבות הפסיכולוגיה. דרכה זו היא מהיבת המציאות, כי הגרפולוגיה עוסקת בחקר ופנינה תופעות פסיכולוגיות, משתמשת בהגדירות פסיכולוגיות ומדברת בשפה פסיכולוגית.

לכן, בעיות הפסיכולוגיה כמ杜ה הן גם בעיות הגרפולוגיה. נזכיר את אחת הביעות המרכזיות של הפסיכולוגיה המדורנית והיא: האם הפסיכולוגיה שיכת למדעי הטבע או למדעי הרוח? הווע אומר, האם עליה לעסוק רק בתופעות התנהגותיות אשר ניתנות להבחנה ולמדידה, או שמא עליה לעקב אחריו חוויות אינטואטיביות והסתכלות עצמית?

למתבונן מבחו, עשויה הפרדה זו להראות מוזרה או "בעיה מודמה", אך הבעיה קיימת והויכוח במילא עצמותו, והגדרת הפסיכולוגיה והמתודולוגיה של רוחקה מהיותה בהירה. הבעיה היא קשה ומורכבת וגוררת אחריה את השאלה, האם הפסיכולוגיה מתקרבת יותר ויונת לתהום הפסיכולוגיה ומתרחקת מחקר העולם ה"פסיכי", עולם החווות, היצרים, הרשות? באירועה מתגבר לאחרונה הקו אשר חותר לשילוב שני התבטים, ונרצה לעצמו לקות ולצפות להנחותה ולהתקדמותה של התפיסה הזאת, אף כי ברור לנו, כי מימושה הוא קשה, כי הוא דורש תוכנית אשר תחקור את מכלול הגישות הקיימות כמשלימות זו את זו.

בעיות הגדרה דומות מעסיקות את הגרפולוגיה החקורת. ונשאלת השאלה האם נקדחות המוצאה שלה היא פיסיולוגית-נוירולוגית, היוט והכתיבת היא פועל נירו-מוטורית ומבחן השפעת מרכז המוח על הבעות התנהגותיות הוא בימינו מחקר מתקדם ומתהדרש לבקרים.

נזכיר כאן את רודולף פופל, פסיכיאטר נוירולוג וגרפולוג, שבנה תיאוריה ומתודולוגיה חדשה, על יסוד ההנחה כי הכתב הוא כתוב-מוח - ככלומר תנועות הכתיבה הן תוצאה מתנעות מוחיות.

הוא קבע, כי ניתן מכלול התנעוות הפסיכו-מוטוריות בייחודה האינדייבידואלי, מאפשר את גילויים והגדרטם של משתנים פסיכולוגיים.

על-ידי זה הביא פופל את הגרפולוגיה לכיוון חדש ופתח פתח לשיטות מחקר חדשות. לפי תפיסה זו, הרי מחקר הכתב כהבעה התנהגותית, הוא צמוד למחקר פיסיולוגית המות.

אומר על זה א. נפתלי, רופא-גרפולוג ותלמידו של פופל: "היות שכותב- היד כביטוי תנועתי הוא בעצם כתוב-המוח ובביטוי התנהגותי - והיות שהתנהגות אגושית נתונה למספר רב של משתנים טבאיים, מנו הדין להציג כל פעם מחדש את הגורמים של התהווות הכתוב, על יסוד הממצאים החדשניים של מחקר המוח". (1973)

כמו בפסיכולוגיה.cn בגרפולוגיה, קיים היחס בין "גישה כולנית" - שהיא התרשםותית, אינטואיטיבית ואMPIרית - לבין השיטה האגליטית, המודדת, ה"גראפומטרית".

וגם כאן מתגברת לאחרונה הגישה המשולבת, אשר אינה שוללת את חשיבות ה"כשרון" והנסיון, אלא דורך את בדיקתם הכתומתית המדויקת של הממצאים התיאורטיים.

7. זרכה של הגרפולוגיה בין המדעים

גתה, לייבנץ, דיזראלי, איינשטיין, תומסמן ואחרים, היו גרפולוגים חובבים. הנרי ברגסון היה נשיא-הכבד של אגודת הגרפולוגיה הצרפתייה.

אולם, הפסיכולוגיה של הכתב, כמוות כפסיכולוגיה בכלל, נשאה תקווה בתהווות הספקולציות של הפילוסופים עד למחצית המאה ה-19 בקירוב. ובזה שתייהן פיגרו אחרי מדעי הטבע. עד אז נחשבה הגרפולוגיה בענייני רבים, חלק ממדע החבעה הגופנית או היופיסיונומיה".

גם הפסיכונומיה סיירנה ורתקה הוגים רבים מאו ומתמיד. עוד במאה ה-5 לפנה"ס עיבד הרופא היווני המפורסם היפוקרטס, טיפולגיה אישותנית לפי "טיפוס-מג'י" בהחאים ל-4" הנזוליס" שבגוף. טיפולגיה זו נראה היה פנטסטית או פרימיטיבית אבל אפשר גם לומר שהיפוקרטס היה הראשון שראה את הקשר בין תהליכי אנדוקרינולוגיים בגוף ובמנחים התנהגותיים, תיאוריה שהיא נפוצה היום במדעי הפסיכולוגיה והפסיכו-פסיכולוגיה.

מאו, לאורך ההיסטוריה של מדעי האדם, הופיעו תיאוריות שונות של פיסיונומיה, אשר תורות אחרים אגלוות בין מבנים פיסיים, תנועה גופנית ו"מיינקה" לבין אישיותו ואופיו של האדם.

תורות ההבעה הפסיכו-פסיכולוגיות ידעו פריחה גדולה במאה ה-18 ודעכו במידה ניכרת במאה ה-19 הפסיכובייטטיבית. במחצית המאה ה-20 התעוררו שתי תיאוריות פיסיונומיות שונות ועورو עניין רב, כגון זו של הפסיכיאטר א. קרטשנר והפסיכולוגים ק. בילר וא. אדרל. אולם הפסיכומניאולוגיה של מדע האדם לא הגיעו למחקר שיטתי מסיבי ויש להתפלא על כך כאשר מאו חיבורו של דרווי "The expression of the Emotions of Man and Animals" (שהיה הראשון אשר ניסה לחזור בדרך אempirית את הקשר בין גשות ותבעתן ע"י תנועות גופניות), התפתחה ענף מדעי חדש של מחקר משתני-התנהגות ומימיקה של בעלי-חיים. מדע זה מצא לו מקום-כבוד באוניברסיטאות בתחום הביאולוגיה ונקרא היום סוצי-ביולוגיה או ביולוגיה התפתחותית.

אחד המרכיבים של מדע זה היא האטולוגיה, או הביאולוגיה של התנהגות, שמטרתה לחזור את התפתחותם הפסיכומנטית של דפוסי התנהגות אצל בעלי- חיים.

באותה תקופה בה דרווי כתב את חיבורו הנ"ל (1872) ערך מישון את המחבר "Système de Graphol". אשר גילה קוליציות מסוימות בין טימני-כתב וקווי-אופי.

בזכותו של מישון יוצאה הגרפולוגיה, שצמחה כתוצר משולב של הפסיכולוגיה והפסיכונומיה לדרך עצמאית.

מאו ועד היום נעשו מאות רבות של סקרים אמפיריים, אשר קידמו במידה רבה את הסיסטטמייזציה של חקר פסיכולוגית-הכתב, ובע"פ שאחדות ממסקנותיו של מישון

משמעות היום, מבחן הפסיכולוגיה והగרפולוגיה המודרניות - הרי עיקרי ממצאי הוכיח את עצם נכונים, ומצאנו סימוכין בעבודות עיון ומחקר של שלושה דורות חוקרים, כך הצביר חומר שיטתי-אמפירי רב, אשר נמצא לעיון ולבוחינה בספריות של רוב האוניברסיטאות האירופאיות.

אם נסקור את מצב הגרפולוגיה המדעית באירופה כיום, מותר לנו לקבע כמה עובדות:
א) תורה הקשור לטיפולווגי בין הכתב וה貌וי, שוב אינה נחשבת לפרי דמיונות של מספר חוות או מתחזים, אלא לתיאוריה אשר טיעוניה רואים להערכה ולבדיקה רצינית.

ב) מאות טפרים, מאמריהם ועובדות מחקר התפרסמו ע"י גרפולוגים - אקדמאים, מהם פסיכולוגים, פסיכיאטרים, נירולוגים, אשץ חינוך ואחרים.

ג) קשה היום למצוא באירופה גרפולוג, שהגרפולוגיה היא תחום השתלמותו הבלעד. לרובם מקצוע אקדמי בסיסי. "גרפולוגים-בלבד" מעטים שעדיין פועלים בשטוח, זוכים להערכתנו נמוכה או נחותים לדור השולך ונעלם.

ד) הגרפולוגיה נפוצה ככל-עד רדיונוטטי במקומות טיפול וייעוץ בתתי-ספר ובמבצעים. אלו הן עובדות שאיני-אפשר להתכחש להן. אולם, אין ספק כי גם באירופה יש מתנגדים לגרפולוגיה, יש הפסלים את תקיפותה, יש לוחמים נגדה, זאת למורת העובדה שאין מבחני אישיות רבים, אשר נכתבו עליהם כמהות של מחקרים אמפיריים כמו על הגרפולוגיה.

בשנת 1959, בספרו על מבחני האישיות, כתוב פיר פישו (פרופסור בפקולטה לרפואה ובמכון הפסיכולוגי של אוניברסיטת פרטיזן): "אפשר למלא ספריה עם עבדות שאכתבו על הגרפולוגיה. אולם דא עקא שרובם שייכים למסגרות הייחוסיבה הפסיכוז-מדעית". סוג חשיבה זה, טוען פישו "הוא המגש הנבחר של הטכניקות הפزو"קטייבות" (ההדגשה ע"י הח"מ), ככלומר החשיבות הפסיכוז-מדעית שייכת לכל המבחנים הפزو"קטייביים.

אך הוא ממש: "אין תחום בו השרטנות במסווה פסזידזו-מדעי פשוטה כמו בגרפולוגיה, ויש להציג על העובדה, שפסיכולוגים רבים מעריכים את הגרפולוגיה אך ורק לפि בלבול חסר-עדך זה וחוותים אותה בלי בדיקה נוספת, כאשר קרוב לוודאי עיון סיטטמי, היה עשוי להרחיב במידה רבה תקיפותה של שיטה, אשר ערכה הוכחה היום די הצורך." (1959).

גם אייזנק, הפסיכולוג הידוע בעל השם העולמי, מותח ביקורת תקיפה על כל המבוגדים ההשלכתיים ובמקביל גם על הגרפולוגיה (1957). אולם הוא בכל זאת מזכה את הגרפולוגיה בהערת-חסד קטעה: "קיימת הוכחה קלושה ("some slight evidence") שהגרפולוגיה ראהיה לעיון נסucky".

אין אייזנק מזכה שס את מבחן רושץ וטא. בהערכת דומה. בשנת 1959 ערך אייזנק ניסוי גרפולוגי בשיתוף עם הגרפולוג מומס והוא קבע שכאשר הגרפולוג הוא בעל נסיכון והשכלה מדעית, כי אז תקיפות תוצאתו שות לפחות לאו של טכניות השלכתיות אחרות, אם לא למעלה מזה (תיאור מפורט של ניסוי זה בספרו הנ"ל של פישו).

ماו, במחצית-היוון האחרון, לא קפהה הגרפולוגיה האירופית על השמרים. נספרו עיונים ומחקרים אמפיריים רבים ולמרות כל-אללה נשאר מקום של הגרפולוגיה נחות, וקיים הבדל ניכר בין משמעות היחסומים של אופני הביקורת על מבחןם פסיכולוגיים, לבין הגישה הביקורתית לגרפולוגיה.

לפסיכולוגיה מלאי גدول של תיאוריות ושיטות מחקר, אשר מתרחות זו בזו ולפעמים קטולות זו את זו ובאופן פרזוקסאלי משלימות זו את זו.

יזועה המלחמה בין מצדדי המבנתים המילוליים (verbal), לבין מחייבי המבנתים החשכתיים (projective).

פסיכולוגים ביהדותיים פסלים את הפסיכואנליה מכל וכל ולהיפך. זום פסיכיאטרי אחד מבטל בבו את זה הנגיד, ולדונמא: ת. סאס, פסיכיאטר ידוע מהסתיטי יוניברסיטי, סיירקו, ומאניברסיטת שיקAGO, מאמשים את הפסיכיאטריה המקובלת - זו המופקדת על ריפויים של מיליון חולים בכל העולם - ב"שערוריות הסכיזופרניה" וטוען שהמושג המוסכם "סכיזופרניה" הוא "להוטוט פסיכומנטטי" (1960).

אפשר היה להוציא עוד ועד דוגמאות של מלחמות חורמה בשם המדע. מלחמות אלו לא זו בלבד שבחשות לגליטמיות, הן לא אחת מוגדרות כברוכות, בהיותן גורם להתקערות ולפעילות חשיבתית מוגברת ומהיבת כל צד, לאחריות ולהעמקה באיסוף הוכחות בדוקות ובשיפור זורכי המחקר.

אכן, פסילה הדנית של אסכולות בפסיכולוגיה ובמדע בכלל, אינה מוציאה אף אחת מהן מזירת המאבק ואין טוגרים בפניהן את שעריו מוסדות המדע. לא עולה על דעתו של איש לנש את היריב מן האוניברסיטה, או לפסול את שירותו המדעי. לבני הגרפולוגיה, שאני.

למרות העובדה כי היום שוב אין נוהגים לדוחות את טיעוניה של הגרפולוגיה על הסף, ומקובל על העולם האינטלקטואלי כי "יש בזה משהו" - נשarra הגרפולוגיה נושא רפואי. ומקפקק.

הפסיכולוג האנגליטי הידוע ק.ג.יונג,מנה את הגרפולוגיה בין מדעי העתיד. זו היתה גם דעתו של הפסיכולוג החר颤תי אבינה - אבי מבחני המשכל - אשר שיתף פעולה עם הגרפולוג המפורסם קרפיי-זימן במחקר מעוני בתחום הגרפולוגיה. אבל ד-עקה, שטרם הצליחה הגרפולוגיה להפוך עתיד זה להוויה. ונשאלת השאלה, מה גורם לה לגרפולוגיה להימצא במצב נחות ואמביולנטי זה.

אין להניח כי הסיבה לכך היא מקורית גודיא או "קנאות פסיכולוגים" ותוקפנות תחרותית בלבד, אף כי עננה זו נתעת תכופות וכמשמעות היא איננה נטולת כל יוט. אך בוודאי קיימות סיבות עמוקות ומוסקות יותר מאותן חולשות-אנש, אשר קיימות בכל מקום ובכל עיסוק מקטני.

מצב זה מעורר תמייה, כאשר רואים את השגיה המשמעותית של הגרפולוגיה בתחום העיון והמחקר האמפירי. כיצד קרה שבאותם מקרים בהם הגרפולוגיה חזרה אל תוך האוניברסיטה היא לא החזיקה שם מעמד?

גביא כדוגמא את מקרה פופול המוכר לעיל, והחוג לגרפולוגיה באוניברסיטת המבור. זו היתה תקופת הזוהר של הגרפולוגיה כמקצוע אקדמי. פופול הקים ב-1946-1947 כוג לגרפולוגיה באוניברסיטת המבורג, שם היה פרופסור לנירולוגיה. הוא זכה כראוי (וכנראה כיחידי בהיסטוריה) לפרופסורה לגרפולוגיה וניהל את החוג במשך 20 שנה עד למותו ב-1966.

את חלומו להקים במסגרת האוניברסיטה מכון מקיף לחקר הגרפולוגיה, לא הספיק להגשים. גם קצר אחרי מותו דעך החוג ונסר.

כדי להבין את פשר מצבאה המיעוד של הגרפולוגיה, את שלונה בתחום האקדמי, וכי חיברים להתבונן באופיה המיעוד, אשר גורם לה במידה רבה להיות האויב של עצמה, כי יתרונותיה הם גם מגערותיה מבחןית: "מהרסיך ומחביריך מנק יצאי".

8. מעגל הקסמים של הגרפולוגיה

חוק ממלכתי מלא וスペצילי לגורפולוגים, במקביל לחוק-רופאים, חוק עורך-דין, חוק-פסיכולוגים וכיוצא ב'אינו קיים בשום מקום בעולם, גם לא באוטן מדינית בהן הגרפולוגיה מוכרת ומונת. מז הדין להכיר בעובדה שהגרפולוגיה נכלה בגיבוש נוהלים וקריטריונים מחיבים לניווטה העצמי אל הכרה באמנותה, חן מבחינת האתיקה המקצועית והן מבחינת תקיפות מממצאה.

ועם כל זה נהנית הגרפולוגיה למורות "שם הרע" מביקוש רב אצל מכלול מגוון של צרננים רציניים, אשר התגנו בה ממש תקופת ארכות.

כדי להבין מצב זו-ערכי זה, חייכים להבחין בתכונותיו המיחודות של המבחן הגרפולוגי, בין כל שאר הכלים הדיאגנסטיים והמתגים הפסיכולוגיים:

א) אפשר לעורוך מבוחן גרפולוגי, מוביל להטריד את הנבחן מעבר לקבלת דוגמא או דוגמאות מכתב ידו. אין הנבחן נדרש לשתף פעולה עם הבוחן בזמן המבחן ואין הוא מתחייב להמצא באוירוח ובמתחים, אשר לא-פעם מתלוים לעירcitת מבחנים פסיכולוגיים.

ב) חומר המבחן, כתב-היד, הוא עמיד. יכול הבוחן לעבוד על ניתוחו בלבד בזמן זמן ובלי להיות משוחרר משינויים במצב-התנהנות ובהלכי-נפש של הנבחן בזמן המבחן.

ג) הגרפולוג יכול לבדוק כתבים מתקופות שונות ומצבים שונים בחיו של הנבחן, ולאו דווקא את השינויים בכתב.

אפשרות זו חשובה במיוחד לגבי מתרגמים וציירים בתקליך התפתחותם.
ד) קל מאד להשיג כתבים כמעט כל כתוב. אין אנשים נוהגים להסתיר או להתחבא את כתב-ידם.

המצאתה הכתוב והשגתו אינם מאמץ גדול לשני הצדדים.

כל הסגולות הנ"ל עושות את המבחן הגרפולוגי לעסוק נט, מהיר וזול יחסית אבל אליה וקוץ בה. תכונות אלה הן גם פיתוי וחוזמן לדילטנטים בעלי ידע שטחי וזריזות ביוטי, וגרוע מזה, לששולנים ולנכדים, אשר במבט אחד מגלים את כל צבונות לבו של הכותב, את מזלו, את עתידו.

הם מאבותים מחלות, פגמי-גוף ונפש - בקיצור אין גבול ל"קליעות הבול" שלהם וכמו האבפייר והקדוש-ברוך-הוא עצמו, הם לעתם אינם טועים. ברור שמי שמצוינו מזיק לו, עלול להציג ולנתח כתוב ולגלות את מצאו אף בלי ידיעתו והסכמתו של הכותב.

הצלחות של "גרפולוגים"-קסמים אלה היא על-פי-רוב דועכת אחרי תקופת זוהר תקשורתית ועשנית, כמו כל נושא "ינט-טו" אבל הם אלה אשר מבאים את ריחת הגרפולוגיה והם חסיבה העיקרית לימייה הנמנך.

הנה כי כן הוא מעגל הקסמים של הגרפולוגיה:
מן לפני שאין חוק-גרפולוגים ולגרפולוגיה אין סיוג מוגדר בין מדעי החיים וההוננות ובכלל, יכול כל מי שידבנו לבו להשתמש בה ולעסוק בה כמעט. וגורם זה של עיסוק פרוע, שאינו כפוף לתכונות של אתיקה מקצועית, עומד לרועץ בדרך של הגרפולוגיה הרצינית, אל שילובה במערכת הדיסציפלינות המדעית.

זהו מכב עגום, אף אבסורי ולשאלה כיצד יצא ממנה הגרפולוגיה, אין עדין תשובה ברורה וסופית.

יחד עם זה אפשר לציין עדים חשובים קדימה בדרכה של הגרפולוגיה המדעית בתקופה הגובלת:

תוך כדי כתיבת מאמר זה, נזדע לח"מ כי הגרפולוגיה הוותיקה והידועה מארה"ב: תיאור New Scholl for Social Research שטיין-לויניסון, הקימה עם קבוצת מרצים של ה-

ואחרים, אגודה לגרפולוגיה מדעית בארה"ב. אגודה זו כבר הוציאה ווברת ראשונה של כתב-עת בשם: *Journal of the American Society of Professional Graphology*, אשר רמתה המדעית - עיונית היא גבולה. השובה עוד יותר העובדה בשוויז', החל משנת הלימודים הנוכחיית, נלמדת הגרפולוגיה כחוגמן המופיע במכון לגרפולוגיה ישומית.

(IAP) *Institut fur Angewandte Psychologie*, מכוון זה הוא מכללה רשמית, באישור ובפיקוח אוניברסיטת ציריך ומטבז'ט ע"י המדינה. החל משנת הלימודים 1989-90 הוכנסה הגרפולוגיה למכון והייתה מנגנות הרתומות, אחרי סיום התואר הראשון בפסיכולוגיה. ההתומות נמשכת 4 סמסטרים. בוגרי ההתומות יהיו בעלי תעודת גרפולוג מוסמך והם יכולים לחברות מלאה באגודה הגרפולוגית השווייצרית.

בגרמניה, קיימת זה מספר שנים חטיבת פסיכולוגים-גרפולוגים בהסתדרות הפסיכולוגים. השגים אלה תומכים בעמדה שהיא נפוצה בחוגי הגרפולוגיה המדעית בכל ארצות אירופה, שאין הגרפולוגיה נתפסת כמקצוע בלבד, אלא בתחום דיאגנוסטי נוסף של מקצועות כגון פסיכו-רפואי, רפואי, חינוך וכיוצא".

תפיסה זו הובעה עד בשנות ה-50 ע"י פרופ' פופל הניל באוניברסיטת המבורג על-פי תלמידו פרופ' אלריך סופריאן (1989). אפשר אייפוא להניח כי לא רוחק היום, שלמרות כל המחדלים והמכשולים, נמצא הגרפולוגיה את מקומה בין המדעים האקדמיים ותתגבש גם אצלם כמציע איבחוון מוכר. אז גם תהווה מחיצת ברורה בין שני עולמות הגרפולוגיה: זה של הגרפולוגים הבלטי-מבקרים מחד, אשר פעילים בעיקר בדרך פירוטומית-מסחרית ומتبתאים בעוניות יומיות ובלתי מקצועית ובשידורי הביזור של אמצעי התקשורות, לעיתים תוך זוזול גס באתיקה המקצועית; ומאידך עלמאם של גרפולוגים מקצועיים אשר את עיקר ביטויים נמצא בספרות ובכתב-עת מדעיים.

DARWIN, CH. *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. London Murray 1872.

EINSTEIN, A. Die Entwicklung der mechanistischen Auffassung. In "Physik als Abenteuer der Erkenntnis". Leiden 1938. (cit from "Albert Einstein - Ausgewählte Texte-Ed. Meiser").

EUSENCK, H.J. *Sense and Nonsense in Psychology*. Penguin Middlesex 1957.

MICHON, J.H. *Systeme de Graphologie*. Paris 1875-1965.

NAFTALI, A. Die Wechseinde Dominanz von Formbild und Bewegungsbild als Faktor in der Schriftexpertise. In Zeitschr. f. Menschenkunde. Heft 1-2 1973.

PICHOT, P. *Les Tests mentaux*. Presses Universitaires Paris 1959.

PLANCK, M. Scheinprobleme der Wissenschaft. Leipzig J.A. Barth 1947. (cit. from Remo Buser - Ausdruckspycholodie UTB Reingardt 1973).

POPHAL, R. Dei Handschrift als Gehirnschrift. Greifen-Uerlag 1949. Das Strichbild. Georg Thieme Uerlag Rudoistadt 1950.

Graphologie in Uorlesungen I-II-III. Gustav Fischer Verl. 1966-8.

Über die Zukunft der Graphologie. Med. Klin. 1947 (cit. from Ulrich Supriani: Die Schriften des Graphologen R. Pophal in - "Die vier Deutschen Schulen der Graphologie - Ed U. Ave Lallement").

RAPAPORT, D. *Die Struktur der psychoanalytischen Theorie*. Stuttgart 1959.

RATZON, H. Remarks on Graphology in Israel. In - *Experiencing Graphology*, Freund publishing House 1988.

SASZ, TH. The Myth of Mental Illness. in "American Psychology". 1960.

SELG, H., BAUER, W. *Forschungsmethoden der Psychologie*. Kohlhammer 1971.